

תוכן עניינים

1.	מבוא	2
2.	שוויון	3
2.1.	שוויון הזדמנויות	3
2.2.	חוק שוויון הזדמנויות בעבודה	4
2.3.	חוקי "שוויון"	4
2.3.1.1.	חוק עבודת נשים:	4
2.3.1.2.	חוק שכר שווה לעובדת ולעובד:	6
2.3.1.3.	חוק גיל הפרישה	8
2.3.1.4.	חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות	9
2.3.1.5.	אפליה על בסיס גיל – חוק שירות התעסוקה:	11
2.3.2.	חוק שוויון הזדמנויות בעבודה	11
2.3.3.	היסטוריה חקיקתית: מחוק הזדמנות שווה בתעסוקה - לחוק שוויון הזדמנויות בעבודה והקמת נציבות שוויון ההזדמנויות בעבודה (ס' 18 לחוק)	14
3.	נציבות שוויון הזדמנויות בעבודה	15
3.1.	כללי – אודות הנציבות	15
3.2.	תפקידים, סמכויות ותחומי פעילות של הנציבות	16
3.3.	הפצת מידע לעובדים ולמעסיקים	17
3.4.	עריכת מחקרים וסקרים	17
3.5.	מתן חוות דעת משפטיות בנושא אפליה- הן בגין הזמנה והן כ"ידיד בית המשפט".	18
4.	שוויון הזדמנויות ובית הדין לעבודה	19
4.1.	המתח בין החקיקה להבטחת זכויות חברתיות לבין היכולת ליישם חקיקה זו	19
4.2.	מידת ההשפעה של איסורי אפליה הלכה למעשה	22
4.3.	הצטרפות ארגונים לתביעות (מעבר מהקשר פרטי למשמעות ציבורית)	25
4.4.	הצטרפות הנציבות לתביעה	26
5.	מי מייצג את השוויון בהליכים בהם המדינה הינה בעל דין?	27
5.1.	חובת ייצוג הוגן בשירות המדינה	27
5.2.	היועץ המשפטי לממשלה כמייצג את המדינה ומייצג את השוויון – האמנם ?	27
6.	משפט משווה	30
7.	סיכום	35
8.	ביבליוגרפיה	36

שוויון הזדמנויות בעבודה

כיצד פועל מנגנון נציבות שוויון הזדמנויות בעבודה

האם על עמדת הנציבות להיות זהה לעמדת המדינה והאם יתכנו מקרים בהם יציגו הנציבות והמדינה עמדות שונות ?

1. מבוא

מדינת ישראל הוכרזה כמדינה "מושטתת על יסודות החירות, הצדק והשלום לאור חזונו של נביאי ישראל; תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין; תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות"¹ - קרי כמדינת רווחה הדואגת לזכויות חברתיות בסיסיות של כלל אזרחיה - זכויות המבטיחות קיום בכבוד ואפשרות לקבלת שירותים בסיסיים אלמנטריים כגון חינוך, בריאות, תעסוקה ועוד.² למדינת ישראל תקציב לא מבוטל לטובת שירותים חברתיים אך יש הטוענים כי בעשורים האחרונים נבלמה התפתחותה של מדינת הרווחה לטובת מגמה המצמצמת את שירותים אלה, מפריטה אותם ונסוגה במידת-מה מאחריות המדינה לאזרחיה.³

ב-2011, על בסיס תחושת אי צדק חברתי אשר נבע, בין היתר, מתחושת אי שוויון, כמה המחאה החברתית אשר בעקבותיה נכתב דו"ח ועדת טרכטנברג (להלן: "דו"ח טרכטנברג") בו נקבע כי על מדינת רווחה להציב יעדים חברתיים ובכלל זה להגדיל את התעסוקה, לשלב אנשים עם מוגבלויות בשוק העבודה, לפעול להקטנת העוני ואי השוויון, לפעול לשילוב קבוצות מופלות במסגרות העבודה, ליצור מערכת אכיפה של חוקי העבודה, שעות העבודה ושכר מינימום, לאכוף חוקי המגן של משפט העבודה באמצעות משרד התמ"ת על ידי הטלת קנסות על מעסיקים שיפרו אותם ולהגביר את אכיפת חוקים אלה באמצעות חקיקה.⁴

כפי שנראה בהמשך, זכות בסיסית במדינת רווחה היא שוויון הזדמנויות בכלל ושוויון הזדמנויות בעבודה בפרט אשר אחד המנגנונים שנועדו להבטיח את קיומו במדינת ישראל הוא נציבות שוויון ההזדמנויות בעבודה.

במהלך העבודה אנחנו נסקור ונבחן את החקיקה אשר מטרתה להבטיח שוויון בישראל. אנו נתמקד במיוחד **בחוק שוויון ההזדמנויות בעבודה**⁵ (להלן: "חוק שוויון הזדמנויות"), נערוך סקירה היסטורית של החוק, נלמד את מנגנון פעילותה של נציבות שוויון ההזדמנויות בעבודה אשר הוקמה מכוח החוק ונתוודע למקרים בהם נוצר מתח בין המדינה המיוצגת ע"י היועץ המשפטי לממשלה והמתיימרת להציג את התובעים הדורשים שוויון לבין נציבות שוויון הזדמנויות בעבודה אשר תפקידה "לייצג את השוויון". נווכח שבמקרים אלה נשאלת השאלה מי מייצג את השוויון ?

¹ הכרזה על הקמת מדינת ישראל, ע"ר התש"ח 1

² Yaakov Kop "Personal Social Services" Policy research 2007 (183) http://taubcenter.org.il/wp-content/files_mf/e2006_welfare.pdf

³ א. אבריס, גל. י. קטן "עיצוב מדיניות חברתית בישראל: מגמות וסוגיות" מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל ירושלים, תשס"ז – 2007 (11-19).

⁴ דוח טרכטנברג, עקרונות למדיניות הכלכלית-חברתית <http://hidavrut.gov.il/content/4257>

⁵ חוק שוויון הזדמנויות בעבודה, תשמ"ח – 1984, ס"ח תשמ"ח מס' 1240

2. שוויון

שוויון זכויות הינו למעשה **זכות חברתית** שהיא חלק מזכויות אדם.

"**זכויות אדם**" הוא מושג יחסית חדש בהיסטוריה האנושית. ראשיתו בהומניזם המודרני ובתורות המדיניות של המאה ה-18. זכויות אדם מוקנות לאדם באשר הוא אדם, מכוח טבעו וכבודו האנושי, ללא קשר או תלות בכוחו של שלטון כלשהו. בין זכויות אלה נמנות הזכות לחיים, הזכות לחירות ולרכוש (קניין), כזכויותיו ה'טבעיות' של כל אדם כלפי כל שלטון⁶.

נהוג לחלק זכויות אלה לשלוש קטגוריות: זכויות טבעיות, זכויות פוליטיות וזכויות חברתיות.

❖ **הזכויות הטבעיות** עליהן עמד ג'ון לוק היו בעיקר הזכות לחיים, הזכות לחירות והזכות לקניין. זכויות אלה הורחבו בהמשך לזכויות נוספות (חופש העיסוק, חופש הדת, חופש המצפון, חופש הביטוי ועוד) עד שבמאה ה-17 וה-18 נכללו במסמכי היסוד של מדינות לאחר מהפכות גדולות. כך למשל מנתה המגילה באנגליה שלאחר המהפכה המפוארת ב-1689 את שלוש הזכויות הראשונות לעיל וכך גם החוקה בארה"ב ובצרפת⁷.

❖ **זכויות פוליטיות** או זכויות האדם כאזרח במדינתו (זכויות אזרחיות) הינן זכויות טבעיות שאין בסמכות המדינה לשלול או לפגוע בהן בלי הצדקה (ביניהן הזכות לבחור ולהיבחר לרשויות השלטון, הזכות להתאגד פוליטית, זכות האזרח למתוח ביקורת על השלטון ועוד)⁸.

❖ הקטגוריה השלישית הינה של **זכויות חברתיות** – זכויות המתייחסות להיבטי רווחה שונים ותכליתן להבטיח צרכי חיים בסיסיים (לדוג' הזכות לבריאות, הזכות לחינוך, הזכות לעבודה ביניהן **זכויות עובדים**, הזכות למשפחה (על כל צורותיה העכשוויות), הזכות לקיום בכבוד קרי רווחה חברתית, בטחון סוציאלי, מדור, בטחון תזונתי, תנאי קיום נאותים וכד').

חוקים שעוסקים בזכויות אדם מגינים על הפרט מפני הרשויות והמדינה כאשר **זכויות חברתיות** מטילות מאין חובות על המדינה לעומת זכויות אזרחיות בהן על המדינה להימנע מפגיעה בזכויות אדם.

2.1. שוויון הזדמנויות

כאמור לעיל, **זכות השוויון** הינו ערך מרכזי בדמוקרטיה.

⁶ רות גביזון "דרך ארץ דת ומדינה, אסופת מאמרים והרצאות בנושא יהדות, שלטון וערכים דמוקרטיים" ירושלים תשס"ב,

עמודים 97-107, <http://www.daat.ac.il/daat/ezechut/demokratia/zhuyot-2.htm>

⁷ שם

⁸ שם.